

streti telesno in duševno slovensko koroško učiteljstvo, da bi brž — pomrlo?

To ni le naroden škandal, temveč to je nečloveški čin sirovosti, kakršnega bi se sramovali celo Hotentoti. Da, še več — to ni le slučajen čin, temveč to je sistem, po katerem hočejo Slovence zatreti na Koroškem, in Slovenski učitelji, pionirji prosvete, so narodne žrtve tega krivičnega, nečloveškega sistema.

Čuj nas, Slovenija, nastep-tane slovenske Korošce, čuj nas vesslovanski svetter nas reši — smrti! Če pade slovenski Gorotan, jetudi divna Gorenjska izgubljena, in prosta je germanski povodnji pot do sinje Adrije. Pustite prepire med seboj ter obrnite kopje zoper našega smrtnega sovraga. „Slovanska Enota“, kličemo te na pomoč in upamo, da ne zaman! Takl vladl ne beliča davka, ne novlnca vojaka, napram takl vladl ne smemo poznati nikakih državnih potrebščln. Nam gre za bitl ali ne bitl in prvo je za nas — naš obstoj! Prč s tako vladol!

Opozarjamo „Zvezo slovanskega učiteljstva“ na žalostne razmere na vnebovpajočo krivice, ki jih trpi slovenski narod in njegovo učiteljstvo na Koroškem. Vsi za enega, eden za vse!

(Dalje.)

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.
registrirana zadruga z omejenim jsmstvom.

Promet do konca novembra K 233.635-51.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znakih. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/2. 3. popoldne in vsako soboto od 6. — 7. zvečer.

Mnenje tretjega.

(Refleks na poročilo o uradni konferenci učiteljstva sežanskega okraja v 48. številki in na „Zagovor“ v 49. številki „Učit. Tov.“)

Dovolite mi, g. urednik, nekoliko prostora v svojem cenjenem listu, da tudi jaz kot tretji izpregovorim par besedi o točki, ki je spravila dva naših sežanskih tovarišev v kolizijo.

„Revolucionar“ trdi v 48. števl., da Lebanov referat „Kako opiše domačo občino?“ ni odgovarjal naslovu in da je bila debata po referatu živahna. Ti dve trditvi sta zadeli pri tov. Lebanu na odpor.

Poglejmo natančneje vso zadevo! Tovariš starosta trdi, da ni bilo iz konferenčnega vprašanja razvidno, kako naj se temu ugodl. V tem se s starosto popolnoma strinjam. Odločil da se je, pravi nadalje, za metodično razpravo.

Kako pa je to rešil? Kratko rečeno: Tako, da nismo nič slišali ne o vertikalni iz-

obrazbi, ne o geološki formaciji, ki je posebno za naš Kras tako velikega pomena, ne o klimatoloških razmerah, ne o živalstvu, ne o prebivalstvu, njegovih šegah in navadah, način njegovega življenja, ne o kaki statistiki, ne o zgodovini komenske občine.

Kaj pa smo slišali? Učno sliko o straneh neba, ki pa ji je bila menda zaradi „enojnosti“ in „preglednosti“ uvrščena na dveh mestih, nekoliko orientacije po Komnu, ustavo komenske občine in nekaj o pogozdovanju.

To je tedaj metodična razprava. Če smo jo slišali, moramo pač priti do zaključka, da ima tov. starosta malo čudne pojme o razpravi. Da se pa lahko vsak prepriča o istinitosti navedene trditve, bi prosil tov. Leban, da bi priobčil svoj izdelek v kateremkoli listu, da bi si ga lahko vsak ogledal kot rariteto iz zbirke „metodičnih razprav“.

Kar se tiče „temeljitega zavrnenja“ pomislekov par učiteljev na podlagi referata samega, naj omenjam to-le: Ti „pomislili“ so obsegali razno kritiko, da manjka v referatu več kot polovica snovi, ki bi jo moral referat obdelati, da bi imel pravico do naslova. „Temeljito zavrnenje“ pa je sestajalo v tem, da je referent opozoril na nek stavek, da naj se, ne vem že več o kaki priložnosti, pove tudi kaj zgodovinskega o občini. Če je treba, da se tako zavrnenje ene same točke postavi za temeljito, pri tem, ko se kritika mnogih drugih pomanjkljivih točk menda kar slučajno presliši.

Tov. Leban popravlja tudi trditve, da bi bila debata živahna. Resnici na ljubo moram izjavljati, da živahnih debat sploh ni bilo tisti dan.

Resnici na ljubo pa je treba tudi pibiti, da je bila ravno debata o Lebanovem referatu izmed mrtvih najmanj mrtva. To dejstvo je tudi „revolucionarja“ zavedlo, da je pisal o živahni debati.

Starosta argumentira svoj „Zagovor“ z „rokoploskom“ vsega učiteljstva. Jaz mislim, da se tudi pri nas še ni vsakdo popolnoma emancipiral od konvencionalnih laži, ki leže kot mora na vsem kulturnem svetu.

Tretji.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Slovensko deželno učiteljsko društvo v Ljubljani bo imelo v ponedeljek, dne 27. decembra, ob desetih popoldne, v Narodnem domu (pritliče, na desno) svoje glavno letno zborovanje. Da bo mogoče sestaviti dovršeno poročilo, opetovano prosimo naslednja društva, da plačajo običajno letnino (po 10 h od uda in sicer: 1. Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj. 2. Radovljiško učiteljsko društvo. 3. Litijško učiteljsko društvo. 4. Pedagoško društvo v Krškem. 5. Slovensko kočevsko učiteljsko društvo. 6. Belokranjsko učiteljsko društvo in 7. Društvo učiteljev in šolskih prijateljev logaškega okraja. Letnina naj se pošlje blagajniku J. Dimniku.

Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta bo imelo letošnje glavno zborovanje v ponedeljek, dne 27. t. m., ob devetih dop. v Narodnem domu (pritliče, na desno).

Pedagoško društvo je zborovalo dne 28. m. m. v Krškem. Udeležba sicer ni bila toliko, kakor bi bilo pričakovati sprčo občnega

zbor, a vzroka ni iskati v našem učiteljstvu — to je bilo in ostane zavedno in delavno — pač pa je marsikoga zadrževal občuten mraz, ali ga je strašila dolga pot, tintam je delal pa celo oviro prazen mešnjiček, kar je pri nas učiteljih-magnatih jako redka prikazen. (Op. ur. „Te-te-tel“). Vseeno je bilo okroglo štiri-deset zborovalec, ki so zastopali dvanajst šol. V svoji sredi smo imeli ljube goste iz zelene Štajerske nadučitelja Jamška in učitelja Rismala iz Rajhenburga. Prišel je tudi naš g. nadzornik Stiasny, ki je vedno rad med svojim učiteljstvom. Prva in najlepša točka dnevnega reda je bilo predavanje prof. Lavtarja iz Maribora o njegovi računski metodi. Ne da bi se spuščal v podrobnosti tega zanimivega predavanja, rečem samo, da je bilo za nas prava naslada. Gospod profesor pripoveduje tako poljudno, prepričevalno in vneto, da ga človek mora poslušati z vso pozornostjo. Želeli bi se pač mnogo takih požrtvovalnih mož, ki bi tako radi zahajali v naše vrste, da nas uče in bodre v težavnem našem delovanju. Predavatelj je žel obilo zaslužene priznanja. Tovariši voditelji naj bi delovali na to, da se preizkusi nova metoda, ki je gotovo jako izvrstna. — Tovariš tajnik Makso Hočevnar nam je nato podal kratko sliko o društvenem delovanju v preteklem letu. Iz tega poročila posnemamo sledeče: Zadnji občni zbor je bil dne 19. novembra 1908. l. v Trzinu, kjer je predaval tovariš Skulj s pomočjo skioptikona o uporabi mleka, tov. Bohinec o uporabi skioptikona v šoli, tovariš Lunaček pa o varstvu ptic. Na predlog tov. Benedičiča je sestavilo društveno vodstvo pregledno tabelo o nagradi za vodstvo matrike. S tem je pomagano onim tovarišem, ki so doslej zastopali opravljali ta posel, da lažje zahtevajo zaslužene plačila, sklicujoč se s tabelo v roki na druge šole, ki so že odpravile tlako. Knjigo „Spisne naloge“ je društvo pridno razpošiljalo; žal, da se doslej še niso vsi, ki so knjige obdržali, odzvali z nakaznico. Na predlog tov. Lunačka je društvo preskrbelo obrtnika, ki izdeluje Berlepscheve valilnice. Učiteljstvo naj posebno sedaj v zimskem času skrbi, da se valilnice razširjajo. Dne 29. aprila je imel društveni odbor sejo v Vel. Podlogu, kjer je določil dan in vzpored spomladnega zborovanja; to se je vršilo dne 2. junija v Krškem. Ob tem zborovanju si je ogledalo učiteljstvo tudi nov šolski oder in gledališko predstavo: „V delu je sreča.“ Tov. Hočevnar nam je takrat razložil pomen in korist šolskih odrov, tov. Levstik nam je opisal socialno delo učiteljstva v našem okraju, tov. Malnarič pa je proslavil štiridesetletnico šolskega zakona v navdušenem govoru. V teku leta je poslalo društvo resolucijo na državni zbor, da bi naj država prevzela 50 % stroškov za ljudsko šolstvo. Na Koroškem snuje tov. Svanjak učit. društva; temu je društveno vodstvo poslalo 10 izvodov svojih tiskanih pravil.

Poročala je še tovarišica blagajničarica Zirerjeva o stanju društvenega imetja, ki je dovoljno.

Nato je predlagal tov. dr. Romih, da se društvenemu vodstvu izreče zahvala na uspešnem delovanju, obenem svetuje, naj ostane stari odbor še nadalje na čelu društva. Oba predloga so zborovalci englasno sprejeli. Predsednik tov. Drag. Humeč je nato prebral resolucijo, ki jo je poslalo kranjsko učiteljsko društvo naučnemu ministrstvu in jo po naročilu deželnega učiteljskega društva predlagal, da tudi Pedag. društvo vpošlje resolucijo iz isto vsebino. Predlog smo navdušeno sprejeli. Istotako so bili enoglasno sprejeti sledeči predlogi:

1. Predlog tov. Humeč, da pošljejo zborovalci tov. Ganglu pismen izraz zahvale na požrtvovalnem delu za dobrobit učiteljstva in obenem izraz globokega ogorčenja sprčo nekolegialnega postopanja onih dveh tovarišev poslancev, ki sta kruto razbila naše nade. —

kjer mu odrekajo pomoč vsi telesni čuti, izumeva nove fizične pripomočke, da poleti v najskrajnejše dalje vseмира. Ako tudi teh zmanjka, pa se poslužuje človek skrajnih pripomočkov človeškega uma, ki so neobhodno potrebni pri vsakemu umevanju pojavov, in ti skrajni pripomočki so logični sklepi.

O bitnosti prostora gotovo nihče ne dvomi. Kje pa naj bi bil jaz, kje ti, kje zemlja in drugi svetovi, ako ne bi bilo prostora? Prostor je in tu nas ne morejo varati petri čuti.

Prostor imenujemo sočasno razteznost na zunaj, ki jo delimo na dolgost, na širokost in visokost in na razteznost na znotraj.

Kakršne razteznosti je delni pojav v prirodi, iste razteznosti je tudi vsemirski pojav.

Ker je človek trodimenzionalen pojav v prirodi, je tudi vsemir za človeka trodimenzionalen. Vseмир se nam torej očituje kot prostor trodimenzionalne razteznosti. To je človeško subjektivno shvatanje vseмира.

Trodimenzionalno razteznost pa imenujemo telo. Vsako telo ima svojo obliko. Najbolj dovršena oblika je krogla.

Vseмир se nam očituje kot brezmejen prostor — krogla. Polomer te vseirske krogle je ∞ dolg. Vsaka krogla ima svoje središče,

2. Predlog tov. Hočevarja, da društvo pristopi z zneskom 200 K h krogu zbiralec za Ciril-Metodov obrambni sklad in da se v ta namen zviša članarina za eno leto na 3 K. — 3. Predlog tov. Benedičiča, da društvo izda in založi zemljevid ali zemljevidni obris našega okraja, ker ga šole nujno potrebujejo. V ta namen naprosi tov. Magerla kot geografa in tov. Humeč kot risarja, da o stvari razmišljata in poročata v pomladnem zborovanju. — 4. Predlog tovarišice Zirerjeve, naj bi društvo zalagalo zbirke učnih slik, ki jih piše učiteljstvo krškega okraja. Društvo s tem ne išče dobička, ampak hoče vršiti le svojo nalogo kot literarno društvo.

Vse zborovanje je imelo vtisk velikega zanimanja, kar doslej nismo vedno opazovali; prav je tako. Spoštujmo svoje delo! — Po zborovanju se je večina zborovalec zbrala v gostilnici pri Ženerju, a tudi oni, ki so slučajno obedovali kje drugje, so se po obedu združili z večino. Se nikoli nismo sedeli tako solidarno ob isti mizi kakor oni dan! Zdelo se nam je, da plava nad nami dober duh, ki nam šepče na dušo: Nič razdruženja! Nič medsebojnega sovraštva in prepira! Ljubav! Bratstvo! Prosto prepričanje! In navdušeno je zaorila zdravica: „Mi pa ostanemo, kakor smo b'li enega srca, ene misli!“ Tov. predsednik je napil g. prof. Lavtarju, ta pa krškemu učiteljstvu in učiteljstvu krškega okraja. Rekel je med drugim, da je baš dobro znamenje, da prihaja njegova metoda na Kranjsko skozi Krško, ki je bilo prvo središče slovenskega pedagoškega delovanja.

Slišali smo še marsikako zdravico, zapeli smo še mnogo prijetno pesemco, in potekel je dan kakor blisk. Ob razstanku je pa ta in oni krepko stisnil desnico tovarišici ali tovarišu, kličeč v slovo: „Mi pa ostanemo kakor smo b'li!“ Gradiščan.

Srednješolski vestnik.

**** Nazadnjaški češki deželni šolski svet.** Češki deželni šolski svet je sklenil z vsemi proti 3 glasom prepovedati srednješolcem obisk „protivverskih“ predavanj. Gre tu za Macherjeva predavanja.

**** Na gimnazijah v Kranju in v Novem mestu** je dijaštvo popolnoma pod terorizmom katehetov. Spijonov na vseh koncih in krajih kar mrgoli, da se neklerikalno dijaštvo niti ne upa ganiti. Napredni krogi se veliko premalo brigajo za usodo — bodočo inteligence.

**** Deželni šolski svet štajerski** je izrekel bivšemu gimnazijskemu ravnatelju v Ptuj, Andreju Gubi, priznanje in zahvalo za njegovo delovanje.

**** Osebna vest.** Učiteljski kandidat Ivan Knaflič je dodeljen v poučevanje na državni realki v Idriji.

Književnost in umetnost.

Mednarodni jezik in Slovenec. Bilo bi odveč v današnji dobi tako razvitega in še vedno bolj rastočega mednarodnega prometa in vedno se množecih mednarodnih stikov in kongresov posebe poudarjati in dokazovati silno potrebo po mednarodnem pomožnem jeziku. Že pred 200 leti, ko še vendar ni bilo dane predloge in danih pogojev, je prišel veliki filozof Leibniz na idejo mednarodnega jezika, ki od tedaj ni več zaspala. Razni geniji in slovničarji so izkušali to idejo udejestiti, t. j. ustvariti take svetovne jezike. Večina teh je ostala le na papirju, zakaj bili so ustvarjeni ali na podlagi števil, ali iz nekaterih znanih ali le izmišljenih zlogov sestavljeni in zavoljo tega za občevarje nerabni. Pozneje so izvajali tud. načrte na podlagi latinščine in narodnih je-

našimi čuti zavedati. Za nas obstoji le velikanska rimska cesta kot veja, ki je položena v vsemirje. Dokazano pa je, da večni, neminljiv pogoj za biti obstoji in pa se v tem večnem pogoju ustvarjajo še novi pojavi — to je novi svetovi in da se bodo ustvarjali večno. Komu niso znane nebesne megle, ti mladi, novi, šele nastajajoči svetovi?

V vsemiru ne vlada pokoj, ampak večno gibanje in ustvarjanje, večna revolucija, ki ji je posledica večna evolucija. Ti velikanski in brezbrojni svetovi so le majhen del večnega stvarstva. Če si stavimo vprašanje: „Kdaj bo konec sedmih dni ustvarjanja?“ lahko z mirno vestjo odgovorimo, da nikdar, ker je dan pogoj večnega ustvarjanja. Vseмир je brezmejen, čas brezkončen in v vsemiru je zakon večnega ustvarjanja in izpopolnjevanja. Brez ustvarjanja in življenja v vsemiru ne bo nikdar. Smrt je le vzrok novega življenja, kot je revoluciji posledica vedno evolucija.

V njem vladajo večne, stalne, neovrgljive resnice, ki tvorijo zakon prirode. Ti zakoni ne poznajo glob ne kazni. Kazen in globa pozna le zakon, ki ga je sestavlil človek. Človeški zakoni so premenljivi, kakor so premenljivi človeški nazori. Kar se danes prepoveduje, to se lahko v kratkem času zapoveduje. V pri-

rodi pa je stalno postavljen nepremeljiv zakon, ki ne razpolaga z drugim kakor s pogoji in z rezultati. Prirodni zakoni ne nalagajo nalogov: „Stori to — pusti ono!“ Prirodni zakon daje le napotke: „Pod tem ali onim pogojem nastane ta ali oni rezultat.“ V prirodi rodi vzrok posledice, ki sigurno nastopi in ta posledica postane takoj, ko nastopi, zopet vzrokom. Pod tem nepremeljivim zakonom so nastali vesoljni svetovi, katerih vsak je bil posledica ali rezultat predidčega vzroka. In takih velikanskih svetov plava v vsemiru, kolikor se jih more z največjimi teleskopi najti, do 43.047.000. Vendar cenijo zvezdoznanci, da bi moralo biti samih stalnic v rimski cesti nad 60.000.000.

Ako se zamislimo v ta brezmejni vseмир, v ta brezkončen prostor, človek uvidi, kako neznamen prašek je v stvarstvu, da se skoro izgubi v pravi nič. Ali po propisih večnega zakona mu je zagotovljen obstanek izpopolnjevanja.

In glej, človek, lastnik uma, meri ne-skončne daljave zvezd in preračunava njih tek ter sklepa po nepremeljivem zakonu tudi njih prošlost in bodočnost in njihovo bodočo eksistenco. S svojim umom se je povzpел nad zvezde in teži, da najde končni rezultat ustvarjanja. To smelo bitje, človek, ne miruje, ampak

ki je od vsake točke na površini enako daleč oddaljeno. Tudi vseмир, ki se nam prikazuje kot obla, mora imeti svoje središče. Izven površine vseirske, od središča ∞ oddaljene površine pa si sploh ne moremo predstavljati še drugega prostora. Zaman bi hotel doseči Adam površino vseirskega prostora. Vsi pojavi, ki se vrše, se vrše v vseirski brezmejni kroglji.

Izven te krogle niti naša misel ne more. Izven vseмира se torej ne vrši izpopolnjevanje prirode, to se zamore vršiti le v vsemiru samem.

Priroda se torej izpopolnjuje iz sebe vase. Izpopolnjuje pa se zaradi sebe in za sebe, po svojih brezmejno majhnih delih.

Oblika, kot pojav je sredstvo, da se zamore izpopolnjevanje vsebina kot bistvo pojava. Pojav je minljiv, bistvo je večno. Bistvo se izpopolnjuje potom pojavov.

Ker nameravam priobčiti razpravo o vse-miru iz transcendentalnega stališča, zato končavam in vas pozdravljam z onstranskih, bujno cvetočih livad!

Vaš tovariš

Florijan Šwon.